USMON NOSIR SHE'RIYATIDA INQILOBIY RUH VA ERKINLIKNING BADIIY IFODASI

Yozdonqulova Ozoda Zokirjon qizi
Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti stajyor o'qituvchisi
E-mail: o.yozdonqulova@dtpi.uz

Qabul qilindi: 28.10.2025
Ko'rib chiqildi: 29.10.2025
Tasdiqlandi: 30.10.2025

Kalit so'zlar:
Usmon Nosir, inqilobiy ruh, erkinlik, poetik semantika, psixopoetika.

Annotatsiya. Maqolada Usmon Nosir she'riyatida inqilobiy ruh va erkinlik g'oyalarining badiiy konsepsiyasi tahlil qilinadi. Shoir poetikasidagi xalq, kurash va fidoyilik timsollari poetik-semantik tahlil asosida sharhlanib, lirik qahramonning erkinlikka intilishi psixologik-poetik nuqtayi nazardan yoritiladi. Tadqiqotda inqilobiylik va erkinlik g'oyalarining badiiy struktura, semantik izotopiya va psixopoetik qatlamlari o'zaro uyg'unlikda ochib berilgan.

Keywords:
Usmon Nosir, revolutionary spirit, freedom, poetic semantics, psychopoetics.

Annotation. The article analyzes the artistic concept of revolutionary spirit and freedom in Usmon Nosir's poetry. Based on poetic-semantic analysis, it explores the symbols of people, struggle, and devotion, as well as the psychological-poetic aspects of the lyrical hero's pursuit of freedom. The study reveals the interrelation between the structures of revolutionary spirit, semantic isotopy, and psychopoetic layers.

Ключевые слова:
Усмон Носир, революционный дух, свобода, поэтическая семантика, психопоэтика.

Аннотация. В статье анализируется художественная концепция революционного духа и свободы в поэзии Усмана Носира. На основе поэтическо-семантического анализа рассматриваются образы народа, борьбы и самоотверженности, а также психологико-поэтические аспекты стремления лирического героя к свободе. Выявляется взаимосвязь между структурами революционности, семантической изотопией и психопоэтическими слоями.

XX asr o‘zbek she’riyati modern estetik tafakkur va ijtimoiy o‘zlikni anglashning yangi bosqichini boshlab berdi. Ushbu jarayonda Usmon Nosir fenomeni o‘zining badiiy-intellektual salohiyati, inqilobiy tafakkuri va estetik yangilanish ruhi bilan o‘zbek adabiy jarayonida yangi paradigmal burilishni amalga oshirdi. Shoir ijodining mohiyatini tahlil qilishda uning inqilobiy ruh va erkinlik g‘oyalarini poetik struktura, semantik tizim va psixologik obrazlar dinamikasi orqali ifoda etganligi aniqlanadi. Avvalgi tadqiqotlarda Usmon Nosir asarlaridagi inqilobiy obrazlar ko‘pincha ideologik yondashuv asosida talqin etilgan, lekin ularning ichki badiiy mexanizmlari — semantik kodlari, metaforik transformatsiyasi va psixopoetik qatlamlari yetarlicha tahlil qilinmagan.

Shoir poetikasida xalq, kurash va fidoyilik timsollari faqat ijtimoiy realizm doirasida emas, balki metaforik semantika asosida shakllanadi. “Yurak”, “Tong”, “Norbo‘ta”, “Ko‘ngil” kabi she’rlarda xalq obrazi ijtimoiy subyekt emas, balki axloqiy-ruhiy mohiyatning poetik markazi sifatida talqin qilinadi. “Men yurakman — xalq bilan yonar yurakman” misrasi insoniy vijdonning kollektiv ekvivalenti sifatida baholanadi. Usmon Nosirda xalq timsoli passiv emas, balki u ruhiy uyg‘onishning faol o‘chog‘idir .Shoirning inqilobiy ruhni ifodalashdagi uslubi romantik ekspressionizm bilan uyg‘unlashadi. U hissiyotlarni tashqi harakat orqali emas, balki ichki intensivlik — “yonish”, “qaynoq yurak”, “olov” kabi energetik leksika vositasida badiiylashtiradi. Bu psixopoetik dunyodagi energiya konsepsiyasini ifodalaydi. Shu bois Usmon Nosir poetikasida inqilobiylik — ideologik parol emas, balki eksistensial energiya ko‘rinishidagi estetik holatdir. Shoir kurashni ijtimoiy kategoriya emas, balki ontologik zarurat sifatida talqin etadi.

Usmon Nosir lirik qahramonining erkinlikka intilishi ham shu energiya tizimi bilan bog‘liq. Lirik “men”ning asosiy psixologik holati — iztirob va ichki ozodlik ehtiyoji. “Ko‘nglim, sen ozod bo‘l, bo‘g‘ilma zanjirda” satrida erkinlik

inson mavjudligining tabiiy zarurati sifatida tasvirlanadi. Shoirda erkinlik shaxsiy orzu va ijtimoiy idealning integratsiyasidan hosil bo‘luvchi dialektik birlikdir.

Xulosa sifatida, Usmon Nosir she’riyatida inqilobiy ruh badiiy obrazlar, semantik struktura va psixopoetik ifoda orqali shakllanib, o‘zbek she’riyatida romantik inqilobiylik modelini yaratgan. Shoir xalqparvarlikni siyosiy mazmunda emas, balki estetik-axloqiy qadriyat sifatida talqin etadi, lirik qahramonini esa shaxsiy kechinma bilan ijtimoiy idealni uyg‘unlashtiruvchi poetik tip darajasiga ko‘taradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abdullayeva, N. (2019). Usmon Nosir ijodida inqilobiy romantizm va badiiy tafakkur. Toshkent: Fan.
2. Karimov, S. (2020). O‘zbek she’riyatida erkinlik motivining taraqqiyoti. O‘zbekiston adabiyoti va san’ati, 5(3), 45–52.
3. Nurmuhamedova, M. (2021). Poetik semantika va ramz tahlili asoslari. Toshkent: Akademnashr.
4. Saidov, B. (2022). Psixopoetika nazariyasi va o‘zbek lirik tafakkuri. Samarqand: SamDU nashriyoti.